Röd japansk lönn

Acer palmatum f. atropurpureum

I korthet

- *Acer palmatum f. atropurpureum* – kineträdsväxter (Sapindaceae).
- Japansk lönn är hemma i Japan och Korea och har odlats i Japan i århundraden.
- Lövfällande litet träd med handformade blad med 5–7 spetsiga flikar.
- Rödaktigt löv vid lövsprickningen, ofta grönare på sommaren och rött på hösten – fröplantor varierar från röda till gröna.
- Ute året runt i sol till halvskugga, skyddad mot middagssol och vind; på vintern skyddas skålen mot hård frost.
- Vattnas helst med regnvatten eller annat kalkfattigt vatten.
- Fröna blötläggs och behöver cirka 3 månader i kylskåp; groningen är oregelbunden.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av röd japansk lönn har du grunden till en klassisk, vinterhärdig bonsai som du själv formar från den första groddplantan. Fröna behöver först cirka 3 månader i kylskåpet, och groningen är oregelbunden – enstaka frön kommer först året därpå. Redan den första sommaren ser du om din fröplanta får rött eller grönt löv; båda får en vacker höstfärg. De första åren låter du plantan växa fritt så att stammen blir kraftig, och därefter börjar formbeskärningen.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Japansk lönn (Acer palmatum) är ett litet, lövfällande träd i familjen kineträdsväxter. Den växer vilt i skogar i Japan och Korea, ofta som undervegetation i ljusa bergsskogar, och har odlats i Japan i århundraden. Namnet palmatum betyder ”handformad” och syftar på bladen, som har 5–7 spetsiga flikar. Formen atropurpureum omfattar de rödbladiga plantorna: Bladen är röda till purpurröda vid lövsprickningen, blir ofta grönare eller bronsfärgade under sommaren och får på hösten en kraftig röd till orange färg. Japansk lönn är en av de mest klassiska arterna för bonsai, eftersom den tål beskärning väl och bildar en fin, tät förgrening. Fröplantor är inte likadana: Även från rödbladiga moderplantor blir en del av fröplantorna gröna, och bladens färg och form kan variera från planta till planta.

Förökning

Fröna behöver en kall period innan de kan gro. Lägg dem i ljummet vatten i 24 timmar och blanda dem sedan med lätt fuktig sand eller kokossåmull i en sluten påse. Ställ påsen i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i ungefär 3 månader och kontrollera regelbundet att blandningen är fuktig men inte våt. Så sedan fröna cirka 1 cm djupt i fuktig såjord eller kokossåmull och ställ såbrättet svalt och ljust. Groningen är oregelbunden och kan ta från några veckor till flera månader – enstaka frön gror först året därpå. När groddplantorna har fått sina första riktiga blad skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Placering och ljus

Japansk lönn trivs i sol till halvskugga. Morgon- och kvällssol går bra, men den skarpa middagssolen på sommaren kan ge bruna bladkanter – liksom stark, uttorkande vind. Rödbladiga plantor får sin bästa färg när de står ljust. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Japansk lönn har fina rötter och tål varken att torka ut eller att stå i vatten. Vattna ordentligt under växtsäsongen så att odlingsmediet hålls jämnt fuktigt; ytan får gärna torka lätt mellan vattningarna. Vattna med regnvatten eller annat kalkfattigt vatten. Hårt vatten – från vattenverket eller egen brunn – ger med tiden gula blad, eftersom kalken gör det svårt för växten att ta upp järn. Bladen kan sprejas med rent regnvatten i rumstemperatur. Från april till september ges flytande bonsainäring var fjärde vecka; organisk långtidsnäring går också bra. Ge inte för mycket näring – det ger långa skott och stora blad.

Odlingsmedium

Japansk lönn trivs bäst i ett kalkfattigt, luftigt och väldränerat odlingsmedium som håller fukten utan att bli blött – till exempel en blandning med kanuma. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vartannat år på våren strax före lövsprickningen, äldre träd vart tredje till fjärde år; samtidigt beskärs rötterna lätt.

Beskärning

Låt unga plantor växa fritt de första åren så att stammen blir kraftigare. Senare beskärs de nya skotten på våren: När ett skott har bildat 4–5 bladpar klipps det tillbaka till 1–2 bladpar. Det ger en fin förgrening. Större formbeskärning och borttagning av döda grenar görs på sommaren eller tidigt på hösten – inte sent på vintern eller tidigt på våren, då lönn blöder kraftigt ur snittsår.

Övervintring

Röd japansk lönn är härdig och behöver en kall vinter för att kunna vila. Låt trädet stå ute, även när bladen faller på hösten – lätt frost skadar inte. I en skål är rötterna dock mycket mer utsatta än i marken, och när odlingsmediet fryser hårt kan skålen spricka. Skydda därför skålen i god tid när det väntas flera dygn med frost eller nattfrost under ca -5 °C: Gräv ner skålen i trädgården så att bara stam och krona är ovanför jord, och täck jorden med löv – eller ställ skålen i torr sand i en frigolitlåda. Du kan också ställa trädet i ett kallt, helst frostfritt förråd eller garage; när bladen har fallit behöver det inget ljus. Groddplantor ska under sin första vinter alltid stå frostfritt, t.ex. i ett ouppvärmt rum vid 0–5 °C. Vattna sparsamt så att odlingsmediet inte torkar ut helt, och ge ingen näring. När knopparna börjar svälla på våren ska trädet åter stå ljust, och de nya skotten skyddas mot sen nattfrost.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt sådmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, behöver det ett kalkfattigt odlingsmedium, till exempel med kanuma. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.